N°. 5. 1853.

DE GRONDWET.

VERSCHIJNT
des Maandags-, Woensdags- en Zaturdags-avonds.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . f 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . » 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

DONDERDAG 5 MEI.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . f 3.00.
Voor de overige steden des Rijks . . . » 3.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
W. J. VAN HAREN NOMAN, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Bataviasche Inteekenaren,
per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het
abonnement f 40, Ned. Cour.

BELANGRIJK BERIGT.

Na dit nommer worden geene nommers meer toegezonden dan aan hen, die daartoe aanvrage hebben gedaan.

Zij, die geene vertraging in de verdere ontvangst dezer courant wenschen te ondervinden, worden alzoo verzocht, zich onmiddelijk aan het Bureau of aan hun Boekhandelaar te adresseren, vooral wat de verschenen nommers betreft, waarvan de belangrijke oplage bijna geheel uitgeput is.

Eene stem der waarheid en eene stem des vredes.

De beweging, waardoor het Ministerie Thorbecke eene plaats moest ruimen voor een Ministerie van Hall-Donker-Curtius, — wij vragen het u — onder welke leus is zij gevoerd?

Heeft de Natie geklaagd, dat zij te welvarend was, dat het haar verdroot, langer benijd te worden door Europa, dat zij het onpleizierig vond, jaarlijks zoo veel schuld te zien afbetalen?

Verkoos de Natie niet langer geregeerd te worden met haar eigen medewerking? Was zij verdrietig, omdat er geene tekorten meer waren; omdat er, uit variatie en liefhebberij, geene vrijwillige geldleeningen meer werden uitgeschreven?

Achtte de Natie zich ongelukkig, omdat *al* hare kinderen gelijke regten bezaten? Treurde zij, omdat zij in naauwe gemeenschap was gesteld met de overige landen der beschaafde wereld? Jammerklaagde zij, omdat haar scheepvaart bloeide, omdat haar handel vooruitging, omdat hare nijverheid naar alle rigtingen zich uitbreidde?

Deed de Natie hare zuchten hooren, omdat de schatkist millioenen op millioenen overschot zag opgestapeld, om daardoor 's volks lasten te verligten?

Niets van dat alles.

Een deel van het Nederlandsche volk werd in beweging gebragt door de vrees, dat zijn godsdienst lijden zou door de invoering der zoogenoemde bisschoppelijke hierarchie.

De *staatkunde* heeft dus niet het minste deel aan de beweging gehad; en ofschoon sommigen die beweging tot het bereiken van staatkundige oogmerken hebben misbruikt, vragen wij dat deel der in beweging gebragte Natie in gemoede, of zij één oogenblik heeft gedacht aan verandering *der Grondwet*, aan verandering van *kies-, provinciale* en *gemeente*-wet, aan verandering van het *politieke stelsel*, dat ons sedert 1848 zoo vele weldaden heeft geschonken?

Het antwoord is eenvoudig, gelijk de waarheid steeds eenvoudig is.

«Gij hebt gepetitionneerd, omdat gij vreesdet «dat de invoering der zoogenoemde bisschoppe«lijke hierarchie nadeel zou doen aan de regten «en vrijheden uwer Kerk. Met het stelsel van «regering waart gij tevreden; want gij hebt, on«der geen ander stelsel, zulke rijke vruchten ge«plukt.»

Nu is eene magtige stem, eene stem der waarheid en des vredes, opgegaan, om u, protestantsche landgenooten! zonneklaar aan te toonen, dat uwe vrees was *overdreven*, welligt *ongegrond*; dat gij u hebt laten verleiden «*door sommigen, die «onheilig vuur op het altaar hebben gebrand.*»

De Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft, dezer dagen, — dank zij haar verlichten ijver en hare vaderlandsliefde — een «*herderlijken brief*» uitgevaardigd aan de Christelijke Hervormde gemeenten in Nederland. Merkwaardig is deze brief: overvloeijende van liefde, van gematigdheid, doorzigt en menschenkennis. Niet te zeer kunnen wij u, Protestantsche kiezers! aanbevelen, dit gezaghebbend geschrift te lezen en te herlezen, opdat gij de *politieke keuze*, waartoe gij eerdaags wordt geroepen te doen, geheel afscheidet van de *godsdienstige quaestie*.

«Wij hebben — zegt de Synodale Commissie — «in aanmerking genomen, welke de mate der «godsdienstige en kerkelijke vrijheid zij, die aan «ons of die aan anderen is toegestaan, en die «door de wetten van den Staat aan ons en aan «anderen gewaarborgd is. Wij hebben de regten «en pligten der onderscheidene in ons Vaderland «bestaande en wettiglijk erkende godsdienstige ge«zindten gewikt en gewogen. Wij hebben acht «gegeven op hetgeen omtrent den vorm en de «wijze der invoering eener Bisschoppelijke hiërar«chie in Nederland, langs legalen weg, mede «aan ons is bekend geworden. Wij hebben ons, «*in gemoede en voor God*, beraden over hetgeen, «in den tegenwoordigen toestand, voor het waar«achtige heil onzer Kerk meest bevorderlijk wezen «mogt. Maar wij hebben het ook en inzonderheid «geacht van onzen pligt en onze roeping te zijn, «om dezen Brief tot u te rigten, ten einde bij u «in gedachtenis te brengen, wat uwen godsdien«stigen en kerkelijken ijver, zooveel noodig, be«krachtigen, bezadigen en heiligen kan. Als broe«ders tot de broederen spreken wij. Van u ver«trouwen wij, dat gij onze woorden zult ontvan«gen met broederlijken zin.»

De *Synodale commissie* heeft alzoo met al den ernst, het onderwerp waardig, de zaak onderzocht en getoetst. Met ons, met elk Protestant, ja met elk vaderlandslievend Catholijk worden — als slotsom van dat onderzoek — de *allocutie* en *Apostolische brief*, uitmakende den *vorm* der regeling van de R. K. aangelegenheden hier te lande, *ten sterkste afgekeurd*. Maar uit de geschiedenis zelve der Roomsche Kerk put de Synodale Commissie het bewijs, dat het hier de eigenaardige taal van Rome is, die is gesproken: van Rome, dat niet gewoon is «de gebeurtenissen der wereld in *zijne* gedenkboeken op te teekenen.» Maar van den *vorm* overgaande tot *de zaak*, zegt de *Synodale Commissie:*

«De verzekering is openlijk aan uwe vertegen«woordigers gegeven, dat krachtige vertoogen ge«daan zijn en nog zullen worden tegen de grieven, «ons Volk en onzer Regering aangedaan. De «Nederlandsche gezant is vooreerst uit Rome «heengegaan, opdat het voor allen blijken zou, «dat zoowel de Bestuurders als het volk van Ne«derland verontwaardigd zijn over de handelwijze «van het Pauselijke hof. *De vorm en wijze der «vestiging of herstelling eener Bisschoppelijke «hiërarchie in ons Vaderland hebben niet anders «dan afkeuring gewekt.* Maar zoo gij vraagt, of «dan *de zaak zelve* geleden moet worden en of «het mag worden gedoogd, dat de Roomsche Ge«meenten onder een Bisschoppelijk gezag en be«stuur worden gesteld, dan willen wij u onder«scheidenlijk, maar ook vrijmoedig en open ant«woorden. Het is namelijk, gelijk door een Volks«vertegenwoordiger (*) naar waarheid is gezegd, «*een Protestantsch beginsel, in onze Grondwet «geschreven*, maar in de wetgeving van vele an«dere volken tot op dezen dag niet erkend, *dat «de godsdienst, het geloof en het geweten vrij «moeten zijn.* Gelijkheid van alle godsdienstige «gezindten voor de wet, zonder overheersching «aan de eene of de andere zijde, is een grond«regel van Staatsregt, die zonder schade en on«regt niet weêr voor andere beginselen wijken «kan. *Ten gevolge daarvan behoort het buiten «uwe of* onze *beoordeeling te blijven, of de Op«perpriesters in de Roomsche Kerk al of niet den «naam en het kleed van Bisschop zullen dragen. «In zoo verre* de regeling dier aangelegenheid «zuiver kerkelijk is, zij het aan de zorg der Re«gering en den ijver onzer Volksvertegenwoordi«gers overgelaten, of en in welke mate het grond«wettig toezigt daarbij blijve uit te oefenen, maar «de inwendige regeling van andere *Kerken be«hoort voor het minst van onze zijde niet betwist «noch belemmerd te worden.*»

De bisschops-eed was bovenal, in de handen der drijvers, een werktuig tot opzetting. De *Synodale commissie* zegt niet, dat het afleggen van die eed behoorde geweerd te worden; dat het afleggen van die eed zou *zijn* krenking der regten van de Protestanten: zij spreekt slechts haar vertrouwen uit, dat «zoo ooit of immer die eed tot vervolging van «onze geloofsgenooten in Nederland of tot eene «poging daartoe aanleiding gave, *alsdan*, onder «de regering van een Koning uit het geslacht van «Oranje, toch wel de bescherming, *bij de Grond«wet gewaarborgd*, ons of u niet onthouden zou «worden.»

Teregt — en wie zou het niet beamen? maant de Commissie aan, «om iedere aanmatiging, alle «regten en privilegiën, die, op grond eener ker«kelijke regeling, te onzer verongelijking, zou«den veroorloofd of ingeroepen worden, langs den «wettigen weg tegen te houden.» De *Synodale commissie* verblijdt zich echter hierbij te mogen «voegen: «*dat zoodanige verongelijking voor het «tegenwoordige, zoo wij vertrouwen, weinig of niet «te vreezen is.*»

Wat blijft er nu over van dat *dreigende gevaar*, van *die miskenning der regten van de Protestanten*, van die *verkeerde handeling van het ministerie Thorbecke*, nu de waker en handhaver der regten en vrijheden van de Protestantsche Kerk aldus tot de Hervormden in Nederland het woord voert?

Niets blijft er over. Niets dan de [illegible] gelukte toeleg, om, onder het masker van godsdienstijver, een regeringsstelsel om ver te werpen, dat door zijne strenge regtvaardigheid zich vele vijanden heeft berokkend.

(*) De heer [illegible] Red.

[illegible] Kiezers van Nederland! blijve u bij de waarschuwende woorden, door deze zelfde *Synodale Commissie* uitgesproken, en die, bedektelijk, schijnen te wijzen op den dierbaren burgerpligt, welken gij weldra hebt te vervullen.

«*Ziet het niet voorbij*» — zoo roept de Commissie uit — «*dat sommigen onheilig vuur op het altaar* «*hebben gebrand. De geschiedenis van ons Vader-* «*land verheft hare stem ter waarschuwing, dat* «*godsdienstige en kerkelijke geschillen tot* PARTIJ- «LEUS *noch tot masker van* STAATKUNDIGE *en* EER- «ZUCHTIGE BEDOELINGEN *misbruikt mogen worden.*»

Ja, om des vredes wille, ziet dat niet voorbij. Bedenkt, dat de oogen van Europa op u zijn gevestigd; dat opmerkzaam gadeslaat of gij afbreken wilt, wat gij met zoo veel moeite hebt opgebouwd. Overweegt, alvorens uwe stem uit te brengen, de raadgevingen der Synodale Commissie, zoo zorgzaam voor uwe belangen; leert er uit, dat het *godsdienstig bezwaar* bij kalmte, bij bezadigdheid geen *bezwaar is*: ja zelfs den Christen niet betaamt. Bedenkt en overweegt, dat, door verder toe te geven aan hen, die, onder de partijleus van godsdienst, u tot werktuigen hunner *staatkundige* en *eerzuchtige* bedoelingen willen gebruiken, gij een graf delft voor u zelven, voor uwe landgenooten, voor den roem van het aloude vrije, vrijzinnige en verdraagzame Nederland!

De *Synodale Commissie* heeft u de stem der waarheid en de stem des vredes doen hooren.

Uw gewetensbezwaar is er door opgeheven.

Thans blijft slechts het politieke beginsel te beslissen over: of gij verliezen wilt wat gij hebt verworven; of wilt behouden wat uw wettig eigendom is.

De keuze kan niet twijfelachtig zijn.

De Zutphensche Courant.

Het is niet mogelijk, al de scheeve beoordeelingen en lasterlijke aanvallen te wederleggen, waaraan de afgetreden ministers bijna dagelijks bloot staan. Enkele evenwel mogen niet onopgemerkt voorbij gaan. Het zijn die, welke, onder een schijn van gemoedelijkheid en onpartijdigheid, werkelijk kwade trouw verbergen. Hiertoe behoort het artikel, opgenomen in de *Zutphensche Courant* van 28 April, onder het opschrift: *de interpellatie*. De schrijver van dit artikel geeft een kort verhaal van de feiten, die tot de ontbinding van het vorig ministerie hebben aanleiding gegeven, grootendeels overgenomen uit de redevoeringen, door de Ministers van Justitie en van Buitenlandsche Zaken in de zittingen van 13 en 18 April uitgesproken. Onder anderen wordt ook medegedeeld, hetgeen door laatstgemelden minister gezegd is aangaande eene reclamatie van den Pauselijken Internuntius, tegen eene zinsnede, voorkomende in de Nota van den heer van Sonsbeeck dd. 18 October. De internuntius namelijk beweerde, dat ten onregte door den voorganger van den heer van Zuylen acte genomen was van eene belofte, door hem, (Internuntius) niet gedaan. De heer van Zuylen, dit feit aan de Kamer mededeelende, voegde er bij: dat door hem die gelegenheid was aangegrepen, om aan te dringen op het hooge gewigt, door de regering aan eene voorafgaande mededeeling, al ware die ook onverpligt, gehecht, en dat door den Internuntius destijds *niets was gezegd wat hem* (minister) *moest doen denken, dat aan dezen billijken wensch niet zou worden voldaan.* De zin van deze woorden is duidelijk en springt ieder in het oog, die de redevoering des Ministers in het Bijblad gelieft te lezen. Die woorden gedoogen geene andere uitlegging dan deze: „hetgeen destijds door „den Internuntius gezegd werd, de wijze waarop hij „zich uitliet, was van dien aard, dat er bij mij geen „twijfel kan bestaan, of aan dezen billijken wensch zou „worden voldaan."

De redactie der *Zutphensche Courant* intusschen denkt er anders over. Zij breekt den zin af achter het woord: *gezegd*: alzoo, „door den Internuntius is niets gezegd:" d. i. *de Internuntius heeft gezwegen*, en nu volgt, met veel omhaal van woorden, eene beschouwing der redactie over de dwaasheid en onbekwaamheid van den minister die, dergelijk stilzwijgen (?) als toestemming had opgenomen, welke beschouwing, ter verduidelijking nog met het voorbeeld van pleitende advocaten en procureurs wordt gestaafd.

Wij hebben het noodig geacht, dezen kwaadaardigen toeleg te ontmaskeren; omdat het bekend is, dat de *Zutphensche Courant* zich bij de laatste verkiezingen vijandig tegenover den afgetreden minister van Buitenlandsche Zaken heeft geplaatst, wat niet belette, dat diens herkiezing met schier eenparige stemmen plaats vond. In de tegenwoordige omstandigheden evenwel, laat het zich vermoeden, dat verdraaijing van woorden en feiten, laat men die met stilzwijgen voorbij gaan, meer dan toen geloof en ingang zou kunnen vinden. Het district Zutphen is een dergenen, waar het opgewekt protestantsch fanatismus, welligt meer dan elders, verandering van politieke rigting zou kunnen na zich slepen.

De Nederlander is waarlijk het model *der goede trouw!*

Ook in zijn N°. van 3 dezer heeft dat blad nog verkondigen, „dat sedert 1848 *verscheidene* leden hebben bedankt, en dat *enkele* intrigues, ter verwijdering van anderen, gelukt zijn; maar het: „*laat degene die zit niet opstaan*," was over het algemeen, uit goedhartigheid of onverschilligheid, alsof het om begeving van een post en niet om vervulling van een pligt te doen was, in 1850 en 1852 de leus."

De redacteur van *De Nederlander* is, gelooven wij, eenigermate met hetgeen in de Tweede Kamer is gebeurd, van nabij bekend. Maar al ware hij dat niet: heeft hij dan niet overal gelezen, hoe *duidelijk* is aangetoond, dat sedert 1848 *van de* 68 *leden*, waaruit de Tweede Kamer bestaat, *drie en dertig leden zijn vervangen door andere personen?*

Zijn op dit getal, op twee na de helft uitmakende, toepasselijk, als men ter goeder trouw is, de woorden: *verscheidenen en enkelen?*

Maar *De Nederlander* spreekt ook van „enkele intrigues, die, ter verwijdering van anderen, gelukt zijn."

Wij sommeren *De Nederlander* — die thans niet meer kan ignoreren, dat wij het woord tot hem rigten — *die intrigues aan de Natie bekend te maken.*

De Grondwet heeft zich stellig voorgenomen, de Natie telkenmale aandachtig te maken *op de draaiwegen*, die door het orgaan der anti-revolutionnaire partij worden ingeslagen, ter misleiding van dat volk, dat, uit zijne geaardheid, slechts goede trouw onderstelt. *Nederlander*! Niet langer spreekt gij alleen; gij hebt uw man gevonden. Antwoord loyaal als een man.

Wij herhalen het: gij wordt gesommeerd aan te toonen: „*welke intrigues, ter verwijdering van leden der Tweede Kamer, gelukt zijn.*"

Tracht ook, bij het leveren van dat bewijs, te zorgen of aan te manen, dat het tegenwoordig Gouvernement, even als het vorige, aan elken invloed op de verkiezingen vreemd blijve, opdat men het niet kunne beschuldigen „*van intrigues, waardoor de meerderheid* IN *de Kamer is gekomen.*"

De *Nederlander* kondigt de verschijning der *Grondwet* aldus aan:

„In 's Hage komt nu driemaal 's weeks een blad uit, *de Grondwet*, hetwelk gezegd wordt onder de leiding van leden der Tweede Kamer, vrienden van het vorig Ministerie, te staan.

„Volgens de taktiek, die zoo menigwerf tegen ons gebruikt werd, zouden wij dit blad moeten *ignoreren*.

„Geenszins. Wij willen veeleer, naar vermogen, medewerken tot de publiciteit. Wij beschouwen de verschijning dezer politieke Courant *juist thans* als eene loffelijke poging om vrijspraak te verwerven, nu de stembus in het gezigt is, en we zeggen gaarne en met onbevangenheid: *Audiatur et altera pars.*"

Wij zijn vrienden noch van het vorig, noch van het tegenwoordig *Ministerie*. Wij staan slechts voor en trachten te handhaven de *beginselen*, die in de mannen van het vorige ministerie onze uitdrukking vonden. Het is geen strijd van *personen*, maar van *beginselen*, dien wij voeren. Bij de beginselloosheid der beginselen van de *Nederlander* is het niet te verwonderen, wanneer hij ook de tegenpartij slechts *persoonlijke bedoelingen* toedicht.

Waar is overigens het bewijs, dat ons blad staat: „*onder de leiding van leden der Tweede Kamer?*" Doch al ware het zoo: die leden zouden thans gebruik maken van een wapen, dat door *de Nederlander* sedert eenige jaren *misbruikt* is.

De *Nederlander* belooft naar vermogen, tot onze publiciteit mede te werken. Dat is ons regt aangenaam; dan zijn wij zeker, dat we elkander in het strijdperk zullen ontmoeten.

Om te beginnen, gelieve de *Nederlander* te antwoorden op hetgeen omtrent hem, in ons No. van jl. Zondag en in dit No. is gezegd.

Professor VREEDE — die de doodvijand is van zijn eigen naam: want er is niemand in het geheele land die er zoo op uit is, om alles op te rakelen wat slechts TWEEDRAGT zaaijen kan, — is in het jongste No. van de *Utrechtsche Courant*, met de hem eigen ophef en de vracht citaten, alleen door de hersenen van een hoogleeraar in het volkenregt aan te voeren, teruggekomen op het ontzettende gevaar, dat nu weder is ontstaan door de benoeming van een coadjutor te Utrecht.

Professor Vreede is, in de laatste dagen, meer dan ooit de Hollandsche Don Quichotte, die tegen de windmolens vecht.

De zaak is eenvoudig, dat *de coadjutor te Utrecht alléén bestaat in de verhitte verbeeldingskracht van professor Vreede.* Zijn medehelper in den onzaligen strijd, die landgenoot tegen landgenoot opzet, zegt het hem duidelijk (*Nederlander* No. 875).

Maar is het niet te verwonderen, dat een hoogleeraar in het volkenregt gebruik maakt van sprookjes uit Moeder de Gans, om, onder het luchten eener kwalijk riekende geleerdheid, een *oorlog* aan te stoken, die zijn naam en zijn stand oneer aandoet?

De *Amsterdamsche Courant* van heden stelt eenige cijfers om aan te toonen, dat enkel en alleen de meerdere opbrengst van de koloniale producten de aanleidende oorzaak is geweest van den gunstigen financiëlen toestand, waarin het land, onder de administratie van het afgetreden ministerie is gekomen.

Het spijt ons voor het blad van den heer van Hall; maar het slaat den bal mis.

Vooreerst vragen wij: was dan die meerdere opbrengst van de koloniale geldmiddelen enkel het gevolg van de hoogere prijzen, die men in de laatste jaren bedong: of was zij niet ook het gevolg van de vermindering van de vrachten en onkosten, in de laatste twee jaren tot stand gebragt? Zijn er niet millioenen schats langs dien weg bezuinigd?

In de tweede plaats vragen wij: of het vorig ministerie, of zijne vrienden in de Kamer ooit ontkend hebben, dat zijne ijverige pogingen, om 's lands materieel welzijn te bevorderen, door bijzondere omstandigheden van Hooger hand zijn ondersteund geworden?

In de derde plaats: of de bezuinigingen, die het vorig ministerie invoerde, voor allen, en bepaaldelijk voor Amsterdam, wel even aangenaam waren, en of het zich niet juist daardoor vele vijanden op den hals heeft gehaald, dat het overal en altijd de algemeene belangen des lands hooger stelde, dan locale of particuliere?

In de vierde plaats: waarom heeft de *Amsterdamsche Courant* niet *eens* een blik geslagen op de tabel, die in 1852 door de Regering bij het indienen der begrooting is overgelegd, en welke de *werkelijke uitgaven* van den Staat in de tien laatste jaren aanwijst? Was het haar om onpartijdige voorstelling der waarheid te doen geweest: dan zou zij ook gewezen hebben op de belangrijke sommen, die door vermindering van uitgaven bespaard zijn geworden.

Wij zullen daarom een uittreksel uit die tabel geven, om aan te wijzen, wat het verschil is geweest tusschen de gewone uitgaven gedurende de jaren 1844—1847, en de jaren 1848—1851. Wij zeggen, *gewone* uitgaven. Gelijk men uit de tabel straks, door ons bedoeld, zien kan, is onder het totaal bedrag der uitgaven ook begrepen hetgeen betaald is voor het herstel van het muntwezen en voor amortisatie van schuld. Deze laatste, buitengewone uitgaven, hebben wij van het geheele cijfer afgetrokken, en even zoo voor 1851 het bedrag hetwelk in dat jaar aan Rusland betaald is moeten worden. Wij bekomen dan de volgende resultaten:

1844.	—	*f* 73,834,710
1845.	—	- 73,494,962
1846.	—	- 71,138,112
1847.	—	- 71,752,803
1848.	—	- 74,363,381
1849.	—	- 69,493,268
1850.	—	- 68,179,253
1851.	—	- 68,536,502

Er werd dus in 1850 en 1851, *drie* millioen minder uitgegeven dan in 1846 en 1847. Zou de *Amsterdamsche Courant* ook meenen, dat die besparing van eenigen invloed was op de eind-uitkomsten?

In 1850 en 1851 werd er nog niet geamortiseerd. Men moest toen nog eerst het te kort van 1848, van tien millioen bijna dekken. De besparingen betroffen dus enkel de gewone dienst, en niet eens de rentelast. En hoe handelde men vroeger? De groote maatregelen van den heer van Hall, in 1844 begonnen, leverden, volgens zijne opgaven, eene eerste vermindering op van *f* 3,711,738. Die vermindering trad uit den aard der zaak, eerst te voorschijn bij de dienst van 1846. Vergelijkt men nu de gewone uitgaven van 1845 met die van 1846, dan is het verschil tusschen die twee jaren slechts *f* 2,300,000. De dienst van 1845 leverde geen tekort meer op: en het blijkt dus uit deze cijfers, dat men, na de vrijwillige leening, onmiddellijk weder op de bezuinigingen terugkwam, en niet eens aan de natie het volle genot gunde van den zwaren last, dien men haar in 1844 oplegde! Van de aan renten bespaarde *f* 3,711,738 verdwenen reeds in 1846 *veertien ton*, en in 1847 *twee millioen*.

Buitenlandsche Berigten.

ENGELAND.

Op den 2den Mei heeft het Lagerhuis in eene avondzitting, de beraadslaging over de begrooting gesloten en is tot de stemming overgegaan, waarbij het ministerie eene meerderheid van 71 stemmen heeft ver-

kregen. Het door de oppositie voorgestelde amendement werd met 323 tegen 252 stemmen verworpen.

— De dagbladen wijden hunne beschouwingen bijna uitsluitend aan de verwerping van de voordragt van wet, rakende de emancipatie der Israëlieten. Slechts een paar bladen uitgezonderd, die ook van meening zijn, dat juist de Christelijke godsdienst gebiedt, dat de Israëliet verstoken blijve van de regten en voordeelen, op welke ieder burger aanspraak mag maken, wordt het eindbesluit van het Hoogerhuis algemeen gelaakt.

Overigens behelzen de dagbladen der hoofdstad niets van eenig politiek belang.

— Berigten van de Kaap de Goede Hoop van 8 Maart melden, dat de Kaffer-oorlog geëindigd is. Alle hoofden hebben zich onderworpen aan de door generaal Cathcart gestelde voorwaarden. De vrede zou eerstdaags worden afgekondigd.

FRANKRIJK.

Op den 2den Mei heeft de Wetgevende Vergadering eene onbeduidende zitting gehouden. De daarin aangenomen wetsontwerpen waren van plaatselijk belang. Men zegt, dat de commissie, belast met het onderzoek van het wetsontwerp nopens de burgerlijke pensioenen wel eens de verwerping daarvan kon voorstellen, daar de door haar voorgestelde amendementen niet door den Raad van State zijn goedgekeurd. Omtrent het wetsontwerp op de jury blijkt het, dat het berigt, dat men had gegeven, dat er omtrent dit ontwerp meer overeenstemming zou zijn ontstaan tusschen de commissie van het Wetgevend Ligchaam en den Raad van State, niet gegrond was. Het verschil tusschen den Raad van State en de meerderheid der commissie bestaat nog steeds. Men verzekert, dat de heer de Montalembert, in eene openbare zitting het protest zal herhalen, dat hij in den boezem van de commissie voor de begrooting heeft geuit, tegen de decreten van 22 Januarij, en dat hij vervolgens zijn ontslag als afgevaardigde zal indienen.

De Senaat heeft even ongunstig de petitiën ontvangen van degenen, die een legaat uit de erfenis van Napoleon I eischten, volgens het testament van dien Keizer, als de petitiën van de Vendeërs, die de legaten, volgens het testament van den Prins de Condé, aan hen toegekend, onder Lodewijk Philips, door den Staatsraad nietig zijn verklaard.

— De *Patrie* zegt, dat, ofschoon volgens de jongste depêches, het Engelsche eskader nog steeds ten anker lag in de haven van Lavalette, vier van de vaartuigen tot dat eskader behoorende, twee zeil-korvetten en twee stoom-korvetten, naar den Archipel op een kruistogt waren gezonden.

— Men heeft berigten uit Cayenne. De gezondheidstoestand van die strafkolonie was gunstig. De epidemie, die in het land geheerscht had, was geheel verdwenen. Alle maatregelen waren genomen, om de nieuwe bezending gedeporteerden te ontvangen, die met het schip de *Allier*, uit Frankrijk verwacht werden.

DUITSCHLAND.

De Tweede Kamer te Kassel leverde in de zitting van den 30sten April het vreemde schouwspel van de uitsluiting van drie harer leden op. Men had zekere gebreken in de formaliteiten als voorwendsel opgeworpen, maar de ware reden was de vijandelijke houding van die leden tegen het ministerie Hassenpflug. De drie betrokken afgevaardigden waren niet tot het bijwonen van die zitting opgeroepen. De voorzitter dreigde met onmiddellijke ontbinding en van zijn ontslag, benevens dan dat van alle zijne vrienden; 22 leden stemden vóór, 19 tegen de uitsluiting. Men wil dat een gedeelte van de oppositie zijn ontslag zal nemen, waardoor de Tweede Kamer evenmin als de Eerste, uit gebrek aan een genoegzaam aantal leden, zittingen zal kunnen houden.

AMERIKA.

Er zijn berigten uit New-York tot den 18 April ontvangen. De *New-York Herald* zegt, dat het Amerikaansche Gouvernement niet meer een gezant, maar wel een zaakgelastigde naar Centraal-Amerika zal zenden. De heer Buchanan zal te Londen over de zaak van Nicaragua onderhandelen. Men heeft aan den Gouverneur Seynavar, van Connecticut, het gezantschap in Mexico aangeboden, dat hij aangenomen zou hebben. De berigten uit Havana loopen tot den 12den April. De ter dood veroordeelde insurgenten waren naar Cadox opgezonden, om daar de beslissing van de Koningin van Spanje af te wachten. Op den 1sten April is Generaal Santa-Anna te Vera-Cruz aangekomen en met geestdrift ontvangen. Op den volgenden dag heeft hij eene proclamatie uitgevaardigd, waarin hij de onafhankelijkheid en den roem van Mexico aanroept. Op den 6den is hij met een geleide van 1000 man naar Mexico vertrokken. Een van de Generaals van Caravajal, don Bernardo Gavagas, is als verrader gefusilleerd. Er is een tractaat nopens den weg van Tehúantepec door de afgevaardigden van Mexico en van de Vereenigde Staten geteekend. Don Joaquim Herrera is tot vice-president van de republiek Venezuela benoemd. Een tractaat tot vaststelling van de grensscheiding tusschen Nieuw-Grenada, en de Equador-republiek is gesloten, behoudens bekrachtiging door de koningin van Spanje. Berigten uit New-York van den 20sten April brengen de tijding van den dood van den heer Rufus King, vice-president van de Vereenigde Staten mede; de heer Rufus was 68 jaren oud. De generaal Austa, ex-president van de Mexicaansche republiek, was te New-Orleans aangekomen. Men zeide te Vera-Cruz, dat Sonora op nieuw was aangevallen, ditmaal door graaf Parusa, aan het hoofd van een duizendtal manschappen.

Binnenlandsche Berigten.

's Gravenhage, 4 Mei.

Zijn onze informatiën juist, dan worden, door de derde of vierde hand, pogingen aangewend, om de circulatie te *belemmeren* van de organen der drukpers, welke, op onafhankelijk standpunt, meenen, ter verdediging der waarheid en van de dierbaarste belangen des Vaderlands, *den oorsprong en het onbekende doel van het tegenwoordige ministerie te moeten bestrijden.*

Wij weten op dit oogenblik nog niet, van waar die laakbare pogingen — het krachtigst bewijs van het onvermogen der partij, die op dit oogenblik zich van de teugels des bewinds heeft meester gemaakt — haar oorsprong hebben, wij zullen het echter al spoedig ontdekken.

Ieder, die onze Courant niet ten behoorlijken tijde ontvangt, wordt dringend uitgenoodigd, om dit aan de uitgevers te berigten. Zoolang de Grondwet van 1848 nog van kracht is zal de Courant, die de eer heeft haren naam te dragen, waken, dat de vrijheden en regten, aan elken burger van den Staat toegekend, niet onopgemerkt worden verkort.

Men zegt, dat de Graaf van Bylandt zijn eervol ontslag zou gevraagd hebben als Commissaris des Konings in Zuidholland.

De heer BAUD vergeleek (zie ons vorig No.) den heer van Hall bij een goochelaar, die, op de Haagsche kermis, den boeren *knollen* voor *citroenen* in de handen stopt.

Deze vergelijking is niet slechts treffend: zij heeft bovendien gewigt.

De heer Baud, noch zich bewust van ooit aan vrijzinnigheid zich te hebben bezondigd, noch ligtvaardig in zijne uitdrukkingen, zal *zijne goede redenen* hebben gehad, den heer van Hall bij een *goochelaar* te vergelijken.

De heeren van Hall en Baud zaten, gedurende eenige jaren, met elkander in den Ministerraad.

In de gedenkwaardige zitting van den 18den April was ook de heer Baud tegenwoordig.

De heer Baud stemde echter niet mede; want hij had niet op de presentie-lijst geteekend.

Was dat onverklaarbare vergeetachtigheid, die zelfs bij het naderen van de stemming niet tot bezinning kwam? Of was dat onthouden van de stemming iets meer dan bloot toeval?

De heeren Schiffer en Leemans stemden *tegen* de motie van orde van den 18den April. Zij behooren niet tot de anti-revolutionairen; ook zijn zij geene Roomsch Katholijken.

Zou de heer Leemans vooral, wiens kleur en rigting men te vergeefs in zijn *zwijgen* en in zijn *stemmen* heeft gezocht, ook in dit oogenblik van stemmen gedacht hebben aan het groote nut, dat een Oost-Indisch komfoor aanbrengt?

Een werktuig met *twee* handvatten kan aan beide kanten worden gebruikt.. Men kan den Roomschen zeggen: „Ik was *tegen* het zenden van krachtige vertoogen aan het Hof van Rome,” en aan de Protestanten: „Ik heb, door te stemmen *tegen*, de handelingen van het ministerie Thorbecke afgekeurd.”

Het is een goede kans bij de aanstaande verkiezingen.

Door de ministeriële dagbladen wordt (met welk doel is duidelijk), niets verzuimd wat strekken kan, om de kunstmatig opgewekte Protestantsche agitatie tegen het ministerie Thorbecke levendig te houden.

Ten bewijze daarvan strekt de telkens, tot walgens toe, herhaalde scheeve voorstelling van de handelwijze van dat ministerie ten aanzien van de regeling van het Hervormde Kerkgenootschap.

Eenigzins van nabij met die zaak bekend, meenen wij, dat het nu van belang is, die zaak in haar juiste daglicht te stellen. Het heeft allen, die met de zaak bekend waren, verwonderd dat de vorige Minister van Financiën, in de laatste zitting waarin hij het woord over dit onderwerp voerde, niet reeds in eenige meerdere bijzonderheden getreden is, bij het antwoord dat hij aan den heer Metman gaf. Hetgeen hij zeide, was genoegzaam om te doen zien, dat hij er niet meer van wilde zeggen. Welligt was hij van meening dat het beter ware, de geschillen, die over het geheele onderwerp in den boezem der Hervormde Kerk bestaan, niet te zeer aan de groote klok te hangen.

Maar nu men van de zijde van de voorstanders van het nieuwe bewind deze omstandigheid exploiteert, om aan de minkundigen op nieuw zand in de oogen te strooijen, en de zaak voor te stellen, als of het ministerie Thorbecke opzettelijk de Katholieken boven de Protestanten, in de regeling hunner kerk-aangelegenheden bevoorregtte, dient de zaak zonder terughouding of verzwijging voor het publiek bloot gelegd te worden.

Wij zullen daartoe in eenige bijzonderheden moeten treden, en welligt in eenige herhalingen van hetgeen reeds door den Minister is gezegd. Dit laatste kan geen kwaad, daar de ministeriële pers goed vindt om hetgeen reeds gezegd is, onvolledig of in een verkeerd daglicht voor te stellen.

Na de afkondiging der Grondwet van 1848, waarbij vrijheid van alle Kerkgenootschappen in de regeling van hun bestuur en inwendige aangelegenheden als beginsel was aangenomen, rees de vraag: hoe de Nederlandsche Hervormde Kerk haar reglement zou vaststellen?

Die vraag was niet gemakkelijk te beantwoorden. De Synode dier Kerk bestond. Maar deze had een eigenen, besturenden werkkring, en in bepaalde kerkelijke aangelegenheden eene bijzondere regtsmagt. Een en ander was afgebakend door het reglement van 1816. Eene bevoegdheid, om nieuwe reglementaire bepalingen, voor het Kerkgenootschap verbindende, vast te stellen, zonder goedkeuring der Regering, bezat die Synode *niet*.

Hoe dus te handelen? — Het natuurlijkste, en *door zeer velen in het Hervormde Kerkgenootschap* gewenschte middel, zou geweest zijn dat men eene constituerende vergadering bijeenriep.

Dit deed men *wel* voor de Israëlieten. Maar de Nederduitsche Synode wilde daarvan niets hooren, en de toenmalige Minister van Hervormde Eeredienst berustte daarin.

Men zocht dus naar een anderen weg. De Synode liet een splinternieuw reglement ontwerpen, dat door de regering goegekeurd zou worden. Maar toen dit gereed was, deinsde zij voor het werk harer Commissie terug. Zij zag wel in, dat deze veel verder was gegaan dan de magt der Synode reikte. *Niemand in de Kerk had aan de Synode een mandaat gegeven, om zoo vele en zoo groote veranderingen te maken in het bestuur der Kerk, als in dat ontwerp voorkwamen.*

Men keurde dit Concept dus af en men vond een ander huismiddeltje, om de zaak ten einde te brengen.

Het reglement van 1816, behield aan den Koning de bevoegdheid voor om, op voorstel of na voorafgaande overweging bij de Synode, in dat reglement *veranderingen* te maken.

Die veranderingen moesten eerst aan de beoordeeling der provinciale Kerkbesturen worden onderworpen.

Van die bepaling bediende men zich, en ontwierp een nieuw reglement, grootendeels geschoeid op den leest van het oude; maar waarbij de Synode zich toch eene bijna dictatoriale magt over de geheele Hervormde Kerk, over hare eigendommen en over de Diaconien toeeigende. Art. 61 zegt met zoo veel woorden: „bij de Synode berust de hoogste wetgevende, regtsprekende en besturende magt, onder de verschillende waarborgen in dit reglement en in bijzondere reglementen vastgesteld.”

Maar welke zijn die waarborgen?

Zij lossen zich op in eene stemming van de onderscheidene provinciale Kerkbesturen. Elk algemeen werkend reglement, door de Synode ontworpen, wordt enkel aan de sanctie der provinciale Kerkbesturen onderworpen. Keurt de meerderheid van deze het goed, dan verkrijgt de verordening kracht van wet. Niemand wordt er verder in gekend. (Art. 62 van het reglement.)

De provinciale Kerkbesturen bestaan uitsluitend uit predikanten, even als de Synode zelve. De onbegrensde oppermagt in de Kerk werd dus aan de predikanten overgedragen.

Dit concept werd aan de provinciale kerkbesturen, en ook aan de collegiën van toezigt over de administratie der kerkelijke goederen gezonden. De eersten keurden het goed. Maar de laatsten verzetteden zich met alle kracht daartegen. Het regende protesten bij de regering. In adressen, brochures en dagblad-artikelen werd de pretensie der Synode, om ook over de administratie der kerkgoederen te heerschen, met den meesten nadruk bestreden. Men vergelijke het bekende werkje van den Heer Buma, en een krachtig vertoog in de Zutphensche Courant van 25 December en 1 Januarij ll. Ja sommigen gingen zoo ver, dat zij met

eene afscheiding van het Hervormd Kerkgenootschap dreigden, indien aan dit verlangen der Synode naar deze uitbreiding van magt werd toegegeven.

Dit was nog niet alles. De Synode wenschte haar gezag ook over de Protestantsche Kerken in de Kolonien uit te strekken. Daar onderscheidene protestantsche kerkgenootschappen in de Kolonien vereenigd zijn, kwam onder anderen de Synode der Evangelisch Lutersche Kerk met kracht tegen dezen wensch der Hervormde Synode op.

Wat was nu de toestand der Regering, of liever die van den Minister van Eeredienst die, blijkens de herhaalde verklaringen van zijnen opvolger, deze zaak buiten eenig medeweten van zijne ambtgenooten had geregeld?

Gesommeerd om nu het, door de Synode gearresteerde reglement ter bekrachtiging aan den Koning voor te dragen, bevond hij zich in de uiterste verlegenheid. Hij stond aan de eene zijde tegenover de Synode, die zich zelve als den eenigen vertegenwoordiger van het Hervormde Kerkgenootschap beschouwde, en, als zoodanig, eene gave erkenning van hare omnipotentie verwachtte. Aan de andere zijde, tegenover bijna al de kerkelijke administratiën, die ronduit ontkenden, dat de Synode de bevoegdheid had om zich gezag over de kerkgoederen toe te eigenen; die luide beweerden dat de Souverein van het land, en hij alleen, aan het hoofd dier administratie moest staan.

Had men, van den beginne af, voor eene constituante gezorgd: had men het mandaat dier constituante behoorlijk omschreven, men zou die bezwaren niet hebben ondervonden.

Thans had men de keuze, om of het reglement af te keuren, en dus al het gedane werk te vernietigen, of het goed te keuren. In het eerste geval ontstak men den toorn der Synode; in het tweede ontstak men de toorts der tweedragt in de Kerk. In beide gevallen besliste men eene vraag, die niet ter beslissing van de Regering stond; men mengde zich *in sacra*; althans in de inwendige aangelegenheden van het Kerkgenootschap.

Men koos dus een middenweg. Men bekrachtigde onder reserve. Tegen die reserves protesteerde de Synode.

Het karakter dier reserves is intusschen zeer miskend. Zij waren, meerendeels, van negatieven aard. Zij strekten bloot, om te kennen te geven, dat de Regering niet wilde geacht worden, door hare bekrachtiging, de bevoegdheid der Synode te erkennen. Maar geheel ten onregte stelt men de zaak *zóó* voor, alsof de regering zich bij voortduur een gezag in de Hervormde kerk wilde voorbehouden. Met het hoogste gezag in de Kerk, *facto* door het reglement van 1816, bekleed, kwam het er voor de regering op aan te weten, aan wien zij dat gezag moest overdragen. „Aan mij,” riep de Synode, die haar *bestaan* (want, men vergete niet dat er vóór 1816 GEENE ALGEMEENE SYNODE DER HERVORMDE KERK HIER TE LANDE BESTOND), die haar *bestaan*, hare *magt*, hare *bevoegdheden*, enkel en alleen aan het reglemement van 1816 ontleende, en nooit eenig mandaat van de Kerk had ontvangen. „Niet aan de Synode: niet aan eenige Kerkelijke Vergadering,” riepen de kerkelijke administratiën, „behoud de magt die u krachtens drie honderd jarig bezit, en de algemeene toestemming van alle gemeenten onverdeeld toekomt.”

Wij zeggen met den vorigen minister van Financiën: Wij hebben die reserves niet te verdedigen, noch goed te keuren. Zij waren het noodwendig gevolg van den valschen grondslag, waarop de vorige Minister van Eeredienst zich van den aanvang af had geplaatst. Maar in hetgeen voorafgaat, zal men het antwoord vinden op de vraag, waarom de Regering, die niet instemde met hetgeen een harer vroegere leden had gedaan, die reserves niet kon intrekken. Had zij de geheele zaak van het reglement ongedaan kunnen maken, dan, ja dan had men, met de koninklijke goedkeuring, ook de daaraan verbonden reserves kunnen intrekken. Maar dat was onmogelijk, nu de Synode reeds krachtens het nieuwe reglement, zoo vele handelingen had verrigt, die buiten de magt der regering lag, ongedaan te maken. De intrekking der reserves zou geweest zijn, eene erkenning van de omnipotentie der Synode, maar die door andere geconstitueerde autoriteiten in de Kerk met den meesten ernst werd ontkend: het zou geweest zijn, anarchie, regeringloosheid in de Kerk brengen. Dit laatste zeggen van den vorigen minister van Financiën zal, naar wij vertrouwen, in het voorafgaande mede genoegzame toelichting vinden.

Wij bleven meer opzettelijk stilstaan bij het punt der administratie van de kerkelijke goederen, omdat dit verreweg het belangrijkste is. Niet alle reserves hebben daartoe betrekking; maar o. a. wel de zevende, betrekkelijk de jurisdictie of begrenzing der gemeenten, waarbij de Koning zich regtstreeks een gezag heeft voorbehouden. Ware het geschil tusschen de Synode en de administratiën der kerkelijke goederen eenmaal beslecht: er is geen twijfel, of ook die reserve zou terug genomen hebben kunnen worden.

Ons bestek gedoogt niet verder in deze zaak in te dringen. Wij wilden alleen wijzen op het ongegronde van het verwijt, dat aan het laatst afgetreden Ministerie wordt gedaan, alsof het eene suprematie over de Hervormde kerk aan de Regering had willen voorbehouden, terwijl het, integendeel, niets liever wenschte dan zich van de ongelukkige reserves te *kunnen* ontdoen.

Ten slotte een woord aan onze protestantsche Landgenooten.

Hadden wij hatelijk willen zijn tegen de Synode of andere kerkbesturen, wij zouden verscheidene voorbeelden hebben kunnen opnoemen van ongelegenheden, waartoe reeds nu de uitbreiding van het gezag der kerkelijke collegiën aanleiding heeft gegeven. Wij zullen daarvan zwijgen en ons bij eene enkele aanmaning bepalen.

Terwijl ongetwijfeld in onze dagen overdreven protestantsche ijver de geestelijkheid zal vervoeren, om enkele stappen op het wereldlijk terrein te doen; — terwijl het te wachten is dat, na de ontbinding der kamer, de zaken *zóó* zullen worden voorgesteld, alsof de belangen van het protestantisme boven de belangen van wereldlijken, van politieken aard moeten worden gesteld; zoo weest op uwe hoede, en ziet uit uwe eigen oogen; — en vergeet niet hoeveel kwaads de tusschenkomst van geestelijken in politieke aangelegenheden, vroeger hier te lande en in onze dagen nog dagelijks in andere landen, heeft gesticht en nog sticht.

Men berigt ons, dat onderstaand adres door een groot aantal der aanzienlijkste ingezetenen der stad Deventer geteekend, is opgezonden:

Deventer, 27 April 1853.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

De ondergeteekenden, ingezetenen van Deventer, gevoelen zich gedrongen U dit adres aan te bieden, tot betuiging hunner adhaesie aan de door U als staatsdienaar voorgestane beginselen, en hunner erkenlelijkheid voor het door U als zoodanig verrigte.

Met leedwezen zagen zij zoo geheel onverwacht een ministerie aftreden, waarmede zij zoo zeer sympathiseerden, en waarmene bijna geheel Nederland te vreden was of allengs bevredigd werd; een ministerie, dat orde en regtvaardigheid handhavende, algemeenen bloei en welvaart bevorderde en aan hetwelk de natie, behalve zoo vele andere voor het vaderland nuttige zaken, het tot stand brengen moge dank weten van onderscheidene belangrijke organieke weten: een ministerie, bij uitnemendheid geschikt om de innige verkleefdheid tusschen den geëerbiedigden Vorst en het volk steeds meer en meer te doen toenemen; een ministerie, dat met roem een moeitevol tijdperk van organisatie heeft doergebragt.

Het behoeft geen betoog, dat zulk een ministerie kracht bezat en vele ondersteuning vond. In de daad, het ministerie Thorbecke was sterk: uwe hevigste bestrijders zullen dit erkennen; alleen overdreven Godsdienstijver en daaruit ontstane opgewondenheid, die de ondergeteekenden met het oog ook op het belang van het vaderland betreuren, heeft deszelfs aftreding kunnen te weeg brengen. Uw ministerie is ontslagen; doch dat ontslag was eervol en ging gepaard met dankzegging voor bewezene diensten. Mogen deze woorden in de hooge maatschappelijke kringen formulier zijn, wij herhalen die woorden met een gemoed vol overtuiging. Wij noemen uwe loopbaan eervol, en even betamelijk het door U gevraagde ontslag: gij hebt leven en ontwikkeling weten te geven aan die Grondwet, aan wier daarstelling gij zooveel deel hebt gehad en in welke niemand nog grove gebreken aanwees.

Gij hebt die Grondwet in milden zin, zonder eenige terughouding, willen uitvoeren en handhaven. Heb dank voor de groote diensten, die gij, ten minste in ons oog, aan Nederland hebt bewezen; heb dank voor de krachtige houding, die gij tot aan het einde hebt bewaard; wil dien dank der ondergeteekenden ook overbrengen aan uwe ambtgenooten, die met u zijn afgetreden en met zooveel ijver en volharding met u hebben medegewerkt.

Intusschen is het onze overtuiging, dat uwe staatkundige loopbaan hiermede niet geëindigd is; — de afgetreden staatsdienaar treedt zelden terug in zijn studeervertrek, hij is en blijft de eerste candidaat van zijne partij, en zou dan de magtige partij in Nederland, de partij der grondwettelijke regten, de partij van orde en ontzag voor de wet, u, haren eersten candidaat, vergeten?

Wanneer gij dan te eeniger tijd, welligt spoedig, weder in het staatkundig leven moogt optreden, wenschen wij U, bij minder moeijelijkheden, die lust en kracht toe als steeds door U tot heil des Vaderlands zijn aan den dag gelegd.

Wat ons ook in de toekomst weggelegd zij: onze erkentelijkheid zal U bijblijven, en moge de zegen des Allerhoogsten nu en later op U en Uwe werken rusten.

Aan den Hoog Edel Gestrengen Heer
Mr. J. R. THORBECKE,
te *'s Hage.*

Ingezonden Stukken.

DE BISSCHOPPEN KOMEN WEL.

Aldus eindigde het hoofdartikel van uw tweede nommer. [De] *Grondwet* kan nu wel beginnen met te zeggen:

De Bisschoppen waren er al.

Immers is het algemeen bekend, dat sedert 8 dagen Mg[r.] Belgrado, zijne geestelijke oppermagt, welke hem als vice-sup[e]rior was toevertrouwd, aan de respectieve bisschoppen heeft ove[r]gegeven — het is onverschillig of de heer van Vree reeds a[ls] bisschop is gewijd — dit is eene plegtigheid, welke hij nood[ig] heeft om priesters te kunnen wijden; maar genoeg is het dat h[ij] reeds begonnen is, of beginnen kan, met pastoors aan te stel[len] of te verplaatsen. En nu vragen wij, wanneer was het ru[s]tiger, nu of voor 14 dagen?

De bisschoppen zijn er en niemand heeft daarvan iets ge[]merkt. Zij doen hunne geestelijke zaken en zullen dit zake[n] blijven doen, zonder dat er iemand hinder van heeft. Waaro[m] moest nu Thorbecke voor van Hall plaats maken? Er is gebeur[d] wat volgens de Grondwet gebeuren moest, onverschillig wi[e] minister was.

De bisschoppen, die men als bullebakken heeft doen voorkomen om petitien (gratis of tegen bijbetaling van een kwartje) te doe[n] teekenen, zijn er reeds en doen niemand kwaad.

Ja, maar wat zullen zij in het vervolg doen?

Waarschijnlijk op denzelfden voet voortgaan; want zoo zi[j] durfden hun vreedzaam pad te verlaten, zijn 's lands wetten[,] het Code Penal van Napoleon, en de minister van Justitie daa[r] om hen onmiddellijk te vervolgen, en dat is goed ook.

Maar wanneer zij niets anders doen, dan orders geven o[m] te bidden, en bij hun eerste mandament hunne onderhoorige[n] zullen gelasten om te bidden voor Z. M. den Koning, het ko[]ninklijk Huis, het dierbare Vaderland, en *misschien wel voo[r] hunne Protestantsche broeders*, wie zal dan nog bang voor a[l] dat bidden zijn?

Alzoo zijn er de bisschoppen reeds zonder dat men het een[s] gemerkt heeft. De bisschoppen zullen hunne verrigtingen zuive[r] van geestelijken aard voortzetten, gelijk de internuntius tot n[u] heeft gedaan, en Mgr. van Vree, zal priesters kunnen wijden[,] hetgeen Mgr. Belgrado niet kon doen, doch waartoe hij al[s] overste verlof moest geven.

En om deze overgave van geestelijk regtsgebied van den eenen persoon op den anderen, moest het ministerie Thorbecke vallen[,] terwijl onder het ministerie van Hall juist hetzelfde gebeurt.

Zal men er nu nog aan twijfelen, dat de komst der bisschoppen slechts een voorwendsel is geweest, om de zetels magtig te worden, waarnaar men zoo zeer verlangde, en waartoe het in beweging brengen der menigte zoo veel heeft bijgedragen?

En nu ten slotte, de bisschoppen zijn er, en zullen voorzeke[r] niemand het minste leed doen.

EEN EENVOUDIG BURGERMANNETJE.

Correspondentie.

Wij zullen eerdaags onze kandidaten voor 's Hage voor leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal stellen. Dit in antwoord op de vele aanvragen daartoe, aan ons gedaan.

De brief, aan ons gerigt, om aan te toonen, welke verfoeijelijke middelen men ook in de residentie heeft aangewend, om de *menigte* tot het teekenen van petitiën aan te sporen, is voor plaatsing ongeschikt, zoolang de schr. de waarheid der feiten niet door zijne naamteekening bekrachtigt.

Voor het weldenkende gedeelte der natie is het echter geen geheim meer, dat men haar heeft misleid. Of zij zich *verder* zal laten misleiden, zal de toekomst moeten leeren.

Advertentiën.

Bij JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.